

- show/1442-2004-%D0%BF#Text (дата звернення: 10.03.2023).
3. Роз'яснення щодо застосування Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442 : інструктивний лист Фонду Державного майна України від 09.03.2005 р. № 10-36-2562. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2562224-05#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
  4. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV (зізмін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-IV> (дата звернення: 10.03.2023).
  5. Драпиковський О. І., Іванова І. Б. Оцінка земельних ділянок. Київ, 2004. 296 с.
  6. Leontief W. Structure of the world economy. Outline of a Simple Input-Output Formulation. Nobel Memorial Lecture, December 11, 1973 / The Nobel Prize. URL: <https://www.nobelprize.org/uploads/2018/06/leontief-lecture.pdf> (дата звернення: 10.03.2023).
  7. Лісняк В. Г. Оцінка майна в Україні. Нерухоме майно : практичний посібник з оцінки нерухомого майна. Київ, 2008. 410 с.

До питання обов'язковості проведення огляду речових доказів перед призначенням комп'ютерно-технічної експертизи

Роман Пташкін,

Черкаський НДЕКЦ МВС України, м. Черкаси, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2180-0969>, e-mail: ndekc.ck@gmail.com

Розслідування злочинів, скоєних із використанням комп'ютерної техніки, не є тривіальним завданням, що пов'язано з універсальністю сучасних пристроїв. Під час проведення обшуку слідство може не мати відомостей, який саме об'єкт є знаряддям скоєння злочину. Із метою виключення випадків призначення судових експертиз об'єктів, що не мають цінності для кримінального провадження, варто обов'язково проводити попередній огляд речових доказів.

Ключові слова: комп'ютерно-технічна експертиза; слідчі дії; огляд.

Regarding obligation issue to conduct physical evidence review before appointing forensic computer examination

Roman Ptashkin

Investigation of crimes committed with the use of computers is not a trivial task. It is connected with versatility of modern devices. While search, the investigation may not have information on crime instrument object. In order to exclude cases concerning appointment of forensic examinations of objects that have no value for criminal proceedings, it is essential to carry out preliminary review of physical evidence.

Keywords: computer forensics; investigative actions; review.

Як свідчить сучасна практика, досудове розслідування злочинів, пов'язаних із використанням комп'ютерної техніки, є доволі специфічним та вимагає розуміння й дотримання багатьох аспектів. Під час проведення обшуку чи будь-якої іншої процесуальної дії для отримання доступу чи вилучення речового доказу зазвичай вилучають не певний предмет, а все обладнання, що могло бути використане для злочину.

Пов'язано це не з рівнем знань чи компетентністю органів досудового розслідування, а з універсальністю та багатофункціональністю обладнання. Наприклад, шахрайство в інтернет-магазинах чи соціальних мережах можна здійснювати як з персонального комп'ютера чи

ноутбуку, так і з телефону чи планшету. Фактично в ході проведення обшуку органи досудового розслідування не мають достовірної інформації щодо обладнання, яке могло бути знаряддям скоєння злочину.

Тому вилучене обладнання необхідно дослідити не тільки для формування доказової бази та подальшої її кваліфікації, а й для ідентифікації вилучених предметів із огляду на їх цінність для кримінального провадження, для чого необхідні спеціальні знання.

До речі, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України не містить роз'яснення поняття «спеціальні знання» [1], що є приводом для дискусій у наукових колах. Звісно, питання

про спеціальні знання було розкрито в багатьох наукових доробках, більшість фахівців вважають їх знаннями, що не є загальнодоступними, загальновідомими та не мають масового поширення [2], тобто це знання й навички, отримані в результаті фахової освіти і/або практичної діяльності в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, які має обмежене коло фахівців [3, 4].

На жаль, доволі поширеними є випадки, коли органи досудового розслідування досліджують вилучені предмети (речові докази) шляхом призначення комп'ютерно-технічних експертиз, що вимагає застосування спеціальних знань. Тоді перед експертом ставлять низку доволі загальних питань, які для розв'язання вимагають складних методів і тривалого часу. Доволі поширеними є випадки, коли на розв'язання питань однієї експертизи експерт витрачає декілька десятків годин і з-поміж багатьох питань цінність для матеріалів кримінального провадження має лише одне з них.

Це пов'язане з тим, що органи досудового розслідування не мають відомостей, яке саме обладнання варто вважати знаряддям скоєння злочину. Натомість із точки зору слідчого чи прокурора саме експертиза — єдиний достатній спосіб дослідження вилученого обладнання, інші ж варіанти нівелюються, що є, на думку автора, великою помилкою.

Кримінальний процесуальний кодекс України дає повне право слідчому чи прокурору з метою виявлення та фіксування відомостей щодо обставин учинення кримінального правопорушення проводити огляд речей та комп'ютерних даних. Для участі в огляді з метою отримання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий чи прокурор може запросити спеціалістів.

Огляд комп'ютерного обладнання дає змогу не тільки класифікувати певні об'єкти, а й визначити їхні індивідуальні особливості (необхідність уведення паролів чи ключів доступу, працездатність, належність до певної категорії тощо). Також під час проведення огляду речей можна сформулювати, які питання доцільно ставити на розв'язання експерту для експертизи конкретних об'єктів. Адже питання для персонального комп'ютера й телефону не можуть урахувати

специфіку кожного пристрою (наприклад, щодо списку контактів або журналу дзвінків).

Використовувати спеціальні знання у кримінальному провадженні можна, залучаючи спеціалістів як незацікавлених у результатах досудового розслідування осіб, які мають спеціальні знання та навички, на запрошення у процесуальних діях слідчого, прокурора, суду для розв'язання спеціальних питань.

Спеціальні знання доцільно використовувати в будь-яких процесуальних діях, а особливо в слідчих (розшукових) діях. Саме залучення спеціаліста під час проведення процесуальних дій та застосування його спеціальних знань є одним із засобів забезпечення повноти доказів із метою встановлення істини у кримінальному провадженні та захисту осіб, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, а також з метою охорони прав, свобод і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження. Спеціаліст є незалежним, компетентним, незацікавленим фахівцем, який має спеціальні знання і навички, залученим до участі в слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях для розв'язання спеціальних питань, що виникають під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Залучення спеціаліста на ранніх стадіях досудового розслідування дає змогу значно скоротити обсяг і тривалість проведення судової експертизи.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#Text> (дата звернення: 31.01.2023);
2. Шепітько В. Ю. Проблеми використання спеціальних знань крізь призму сучасного кримінального судочинства в Україні. *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 11—18.
3. Степанюк Р. Л. Поняття спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2014. Спецвип. С. 38—42.
4. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник. Київ, 2005. 588 с.